

Kulturdepartementet (KUD)
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

15. november 2012

Høring: Rapport fra Kulturdepartementets eksterne FoU-utvalg

Frivillighet Norge takker for brev av 15.8.2012 med rapporten ”En kunnskapsbasert kulturpolitikk” og for muligheten til å gi en høringsuttalelse i saken.

Som høringsinstansene ble oppfordret om, har vi sett på kunnskapsbehov og organisering, og spesielt med forskning på frivillighet og sivilsamfunn for øye. Vi tillater oss å påpeke det unike ved frivillig sektor, for å skape en bedre forståelse for kommentarene under.

Frivilligheten eller sivilsamfunnet representerer store verdier i det norske samfunnet. Den har sitt særpreg, men også det endrer seg raskt, i takt med omgivelsene. Mye av frivillighetsforskningen i Norge har fokusert på hva de nye organisasjonsformene betyr i en demokratisk sammenheng. Det er imidlertid tverrpolitisk enighet i Norge om at de frivillige organisasjonene fyller en rekke andre roller i samfunnet, for eksempel som møteplasser, læringsarenaer, kulturformidlere, ”vaktbikkjer”, demokratiskoler, påvirkningskanaler, skapere av identitet og tilhørighet, beredskapsaktører, produsenter av ulike tjenester, bidragsytere for å fremme folkehelsen og aktivitetsarenaer i lokalsamfunnene. SSBs sist publiserte satelittregnskap (2011) viser at verdiskapingen i de frivillige organisasjonene utgjorde 98 milliarder kroner (i 2009). Frivillig arbeidsinnsats står for mer enn halvparten av dette. Den frivillige, ulønnede innsatsen utgjør alene nesten 115.000 årsverk.

1. Kunnskapsbehov

Opptrapping av forskning på frivillighet

Frivillighet Norge har ved flere anledninger uttrykt vår bekymring for forskning på frivillighet, og er derfor tilfreds med at sivilsamfunn og frivillig sektor løftes fram som felter hvor kunnskapsproduksjonen skal trappes opp, slik det er omtalt i punktene 2.1.1 og 2.1.2 i sammendraget og 5.2.2 og 5.2.3 i prioriteringskapitlet.

Mer overordnet og helhetlig

Vi er glad for ut utvalget har påpekt underdekningen av forskning på frivillighet og idrettspolitik. Idretten og andre fysiske fritidsaktiviteter er uomtvistelig den største kategorien i frivillig sektor, og nettopp derfor mener vi det er svært vesentlig å se forskning og utvikling under punktene 2.1.1/5.2.2 og 2.1.2/5.2.3 i sammenheng. Dette legger også utvalget til grunn. Men, vi vil likevel presisere at dette dreier seg om mer enn kultur og idrett. Det er nødvendig å ha en samordnet forskningsinnsats som også har til hensikt å vurdere sivilsamfunnet mer helhetlig,

uavhengig om det gjelder kultur, fritid og idrett, sosiale tjenester, interesseorganisasjoner, eller organisasjoner for livssyn og miljø.

Betydelige bevilgninger

En av regjeringens hovedstrategier slik det er omtalt i Stortingsmelding 39, "Frivillighet for alle", er "Å øke kunnskapen og oppmerksomheten om frivillighetens rolle og betydning for samfunnet". Innen forskning på frivillighet er det imidlertid ikke satt av mye midler, verken i forhold til andre forskningsområder, eller i forhold til andre land, som Sverige.

Frivillighet Norge vil oppfordre til at sivilsamfunnet i større grad anerkjennes som forskningsfelt ved at det reflekteres både i bredden av forskningen og bevilgningene som settes av til formålet.

Forskningstemaer

Frivillighet Norge er svært tilfreds med at følgende tema løftes fram av utvalget som spesielt viktige for videre forskning:

- Oppfølging av funnene om økende sosiale ulikheter blant frivillige.
- Organisasjonsformer i endring og konsekvenser for frivillig sektor.
- Nye former for samhandling mellom frivillig, offentlig og kommersiell sektor.
- Motivasjon for å delta i frivilligheten.
- Frivillig sektor som læringsarena.
- Frivillig sektors samfunnsrolle.

Spesielt om tema motivasjon

Motivasjonsfaktorene for å delta i sivilsamfunnets aktiviteter skiller seg vesentlig fra de andre sektorene, gjennom å være mer verdibasert og filantropisk. Men også her skjer det endringer. I løpet av de siste 15 årene er det gjort to befolkningsundersøkelser om frivillig innsats i Norge (1997 og 2009). Motivasjon har i liten grad vært en del av undersøkelsene. Mens det tidligere var kollektive verdier og tilhørighet til en bestemt gruppe som fikk folk til å gjøre en frivillig innsats, kan dagens situasjon imidlertid tyde på at frivillig arbeid er blitt mer uforpliktende og motivasjonsgrunnet mer knyttet til selvutvikling og selvrealisering. Forskere ved ISF antar at de frivillige organisasjoner som drives mer profesjonelt kan bidra med å levere gode tjenester, men at disse ikke nødvendigvis er egnet for folkelig deltakelse og drift etter demokratiske prinsipper. Noen mener at profesjonalisering av frivillige organisasjoner kan svekke den psykologiske kontrakten mellom organisasjon og de frivillige, som dermed kan miste noe av sin motivasjon for å delta. Men dette vet vi for lite om.

Samfunnsforskningen viser at sammenhengen mellom deltakelse i arbeidslivet og samfunnslivet har forsterket seg i de senere årene, noe som sammen med det ovenstående, gjør det maktpåliggende for Frivillighet Norge å peke på behovet for mer og målrettet forskning om motivasjonsfaktorer for deltakelse. I den norske velferdsmodellen er det et middel og et mål at alle skal delta i arbeidsliv og i samfunnsliv. Arbeid sikrer inntekt for den enkelte og økonomisk verdiskaping. Deltakelse i samfunnsliv sikrer et levende demokrati, sosial kapital og trivsel. Motivasjon er en sentral faktor for den enkeltes deltakelse og organisasjoners rekruttering.

Frivilligheten ønsker derfor mer kunnskap om motivasjon til frivillig innsats, særlig i de befolkningsgruppene som har en lavere deltakelse enn gjennomsnittet. De frivillige organisasjonene har et enestående utgangspunkt for å fange opp dem som faller utenfor. Frivillighet Norge ønsker derfor at det forskes på hvordan frivillige organisasjoner og det offentlige (for eksempel Nav) kan samarbeide om å redusere utenforskapet.

2. Organisering

KUD koordinerende organ

KUD bør ha ansvaret for frivillighetsforskningen. Det er naturlig at det departementet som er politisk og bevilgende myndighet for frivillig sektor, også har ansvar for koordinering av forskningen på området. I dag er det Kulturdepartementet som holder det meste av slik forskning i egen regi. Vi antar at noen sektordepartementer har forskningsprogrammer hvor temaet berøres, men har ikke en komplett oversikt over dette forskningsfeltet. Uansett mener vi at KUD må ha en samordningsfunksjon for forskning på frivillighet med røtter i de ulike departement.

Flere forskningsmiljøer

Det virtuelle senteret for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor er regjeringens viktigste tiltak for å skaffe forskningsbasert kunnskap om frivillighet. Senteret er et samarbeid mellom Rokkansenteret og Institutt for samfunnsforskning. Det har etter hvert blitt opparbeidet mye kompetanse på feltet, men Frivillighet Norge mener at det likevel vil være en fordel om flere institusjoner engasjerer seg i forskning på frivillighet. Vi er enige i forslaget til utvalget om to (eller flere) kjernemiljøer som kan fungere i nettverk.

Mer involvering av frivilligheten

Frivillighet Norge mener det bør være et uavhengig programstyre. Alle erfaringer understreker behovet for dette. Dialogen mellom KUD, forskningssenteret og de frivillige organisasjonene har ikke vært god nok. Organisasjonene opplever at de ikke har hatt reell innflytelse på Kulturdepartementets og senterets prioriteringer og valg av problemstillinger, ei heller presentasjon og bredere analyse av forskningsresultater. Frivillighet Norge ønsker en arena for å diskutere disse spørsmålene sammen med bevilgende myndigheter. Det er for sent å inkludere organisasjonene når prosjektene er ferdigstilt og resultatene skal formidles. De frivillige organisasjonene er viktige brukere av forskningen, og må være med i hele prosessen for å sikre relevante prosjekter. Dette skal selvsagt ikke være til hinder for forskningens uavhengige posisjon. Til slutt vil vi påpeke at frivillig sektor besitter solid forskningskompetanse, og vil også i den forstand være en kompetent samarbeidspartner for forskningsmiljøer så vel som for angjeldende departement.

Med vennlig hilsen

Bente Myhre Haast (sign)
Leder for kommunikasjon og utredning